

GELLÉRT OSZKÁR  
**NAGYPÉNTEKRE, 1917.**

Ha én az Ő Fia volnék,  
Minden katonára álmot varázsolnék.  
Karomon altatnám,  
Ugy eldajkálgnám,  
El is babusgatnám,  
El is csitítgnám.  
Fegyverüket álmuk közben garmadába raknám !  
S néznék rájuk megbocsátva, szomoruan, szeliden.

Ha én az Ő Fia volnék,  
Minden vadat aztán oda parancsolnék.  
Jönne tenger vadja,  
Levegőég vadja,  
Erdő-rnező vadja,  
Sivatagok vadja,  
Seregestül gyúlne alvó ember szagra.  
S mind csak nézne értelmetlen, csudálkozva, szeli-  
[den.  
Ha én az Ő Fia volnék,  
Megpróbálnám mégis: van-e egy akol még.  
S az ember aludna.  
Pénteken aludna.  
Szombaton aludna.  
Ájultan aludna.  
Harmadnapra ébredőre talán élni tudna!  
S elindulna, hazafelé, békedallal, szeliden.

RADNÓTI MIKLÓS

**MADÁR DALOL**

Madár dalol itt valahol  
Én azt hiszem hogy a te lelked  
Virraszt közöttünk ránkhajol  
S tépett bakáknak énekelget

Hallgasd csak oly szeliden bűg  
Nem is tudom hogy melyik ágon  
Teli dalával minden út  
Bármerre járok e világon

S mit is mondhatnék lélek ez  
De dallá lett s dalol a fáról  
S a szívből égi rózsa lesz  
Mit is mondhatnék e madárról

Bakáknak ő a szerelem  
Az én szerelmem mint a rózsa  
Oly szép leány és csak nekem  
Dalol a kék madár ma róla

Ó kék madár oly kék vagy mint  
Égi szerelmem szíve bájos  
Gyöngy éneked kezd el megint  
A távol kattogó halálós

Gépfegyvereknek is ne félj  
Talán csak csillag hull sziszegve  
Az éjre nap jó napra éj  
Kék szerelem hajlik szívemre

ADY ENDRE  
**EMLÉKEZÉS EGY NYÁR-ÉJSZAKÁRA**

Az Égből dühödt angyal dobolt  
Riadót a szomorú földre,  
Legalább száz ifjú bomolt,  
Legalább száz csillag lehullott,  
Legalább száz párta omolt:  
Különös,  
Különös nyár-éjszaka volt.  
Kigyuladt öreg méhesünk,  
Legszebb csikónk a lábát törte,  
Álmomban élő volt a holt,  
Jó kutyánk, Burkus, elveszett  
S Mári szolgálónk, a néma,  
Hirtelen, hars nótákat dalolt:  
Különös,  
Különös nyár-éjszaka volt.  
Csörtettek bátran a senkik  
És meglapult az igaz ember  
S a kényes rabló is rabolt:  
Különös,  
Különös nyár-éjszaka volt.  
Tudtuk, hogy az ember esendő  
S nagyon adós a szeretettel:  
Hiába, mégis furcsa volt,  
fordulása élt s volt világnak.  
Csufolódóbb sohse volt a Hold:  
Sohse volt még kisebb az ember,  
Mint azon az éjszaka volt:  
Különös,  
Különös nyár-éjszaka volt.  
Az iszonyúság a lelkekre  
Kaján örömmel ráhajolt,  
Minden emberbe beköltözött  
Minden ősének titkos sorsa,  
Véres, szörnyű lakodalomba  
Részegen indult a Gondolat,  
Az Ember büszke legénye,  
Ki, íme, senki béna volt:  
Különös,  
Különös nyár-éjszaka volt.  
Azt hittem, akkor azt hittem,  
Valamely elhanyagolt Isten  
Életre kap s halálba visz  
S, íme, mindmostanig itt élek  
Akként, amaz éjszaka kivé tett  
S Isten-véren emlékezem  
Egy világot elsülyesztő  
Rettenetes éjszakára:  
Különös,  
Különös nyár-éjszaka volt.

ADY ENDRE  
**EMBER AZ EMBERTELENSÉGBEN**

Szivemet a puska-tus zúzta,  
Szememet ezer rémség nyúzta,  
Néma dzsin ült büszke torkomon  
S agyamat a Téboly ütötte.

És most mégis, indulj föl, erőm,  
Indulj föl megintlen a Földről!  
Hajnal van-e, vagy pokol éjféli?  
Mindegy, indulj csak vakmerőn,  
Mint régen-régen cselekedted.

Ékes magyarnak soha szebbet  
Száz menny és pokol sem adhatott :  
Ember az embertelenségben,  
Magyar az úzótt magyarságban,  
Újból-élő és makacs halott.

Borzalmak tiport országútján,  
Tetőn, ahogy mindég akartam.  
Révedtem által a szörnyüket:  
Milyen baj esett a magyarban  
S az Isten néha milyen gyenge.

És élni kell ma oly halottnak,  
Olyan igazán szenvedőnek,  
Ki beteg szívvél rengve-lengve,  
Nagy kincseket, akiket lopnak,  
Bekvártélyoz béna szívébe  
S vél őrizni egy szebb tegnapot.

Óh minden gyászok, be értelek,  
Óh minden Jövő, be féltelek,  
S hogy szánom menekülő fajtám.

Aztán rossz szivemből szakajtván  
Eszembe jut és eszembe jut:  
Szivemet a puska-tus zúzta,  
Szememet ezer rémség nyúzta,  
Néma dzsin ült büszke torkomon  
S agyamat a Téboly ütötte.

S megint élek, kiáltok másért:  
Ember az embertelenségben

ADY ENDRE

**INTÉS AZ ŐRZŐHÖZ**

Őrzők, vigyázzatok a strázsán,  
Csillag-szórók az éjszakák,  
Szent-János bogarak a kertben.  
Emlékek elmúlt nyarakon,  
Flórencz nyarán s összekeverten  
Búcsúztató őszi Lidónak  
Emlékei a hajnali  
Párás, disz-kócos tánci termen,  
Történt szépek, éltek és voltak,  
Kik meg nem halhatnak soha,  
Őrzött elevenek és holtak,  
Szivek távoli mosolya,  
Reátok néz, aggódva, árván,  
Őrzők: vigyázzatok a strázsán.

Őrzők, vigyázzatok a strázsán,  
Az Élet él és élni akar,  
Nem azért adott annyi szépet,  
Hogy átvádoljanak most rajta  
Véres s ostoba feneségek.  
Oly szomorú embernek lenni  
s szörnyűek az állat-hős igék  
s a csillag-szóró éjszakák  
Ma sem engedik feledtetni  
Az ember Szépbe-szótt hitét,  
s akik még vagytok őrzőn, árván,  
Őrzők: vigyázzatok a strázsán.

ADY ENDRE  
**KRÓNIKÁS ÉNEK 1918-BÓL**

Iszonyú dolgok mostan történülnek,  
Népek népekkel egymás ellen gyűlnek,  
Bűnösök és jók egyként keserülnek  
S ember hitei kivált meggyöngülnek.

Ember hajléki már rég nem épülnek,  
Szivek, tűzhelyek, agyak de sérülnek,  
Kik olvasandják ezt, majd elképülnek,  
Ha ő szivükben hív érzések fülnek.

Jaj, hogy szép álmok így elszórnyúlnek,  
Jaj, hogy mindenek igába görnyülnek,  
Jaj, hogy itt most már nem is lelkesülnek,  
S mégis idegen pokol lángján sülnek.

Itt most vér-folyók partból kitérülnek,  
Itt most már minden leendők gyérülnek,  
Itt régi átkok mélyesre mélyülnek:  
Jaj, mik készülnek, jaj, mik is készülnek?

Hegedűs fickók többet hegedülnek,  
Olcsó céciókon ezerek vegyülnek,  
Rút zsívány-arcok ékesre derülnek  
S ijedt szeídek szökve menekülnek.

Lámpás, szép fejek sután megszedülnek,  
Emberségesek igen megrémülnek,  
Ifjak, kik voltak, hoppra megvénülnek  
S a Föld lakói dög-halmokba dülnek.

Bús kedvű anyák keservesen szülnek,  
Labdázó fiúk halálba merülnek,  
Os, szép kemencék sorjukban elhűlnek  
S kedvelt szűzeink uccára kerülnek.

S szegény emberek még sem csömörülnek,  
Buták, fáradtak és néha örülnek,  
Szegény emberek mindent kitörülnek  
Emlékeikből, mert csak ölnek, ölnek.

Szegény emberek ölnek és csak ölnek  
S láz-álmaikban boldogan békülnek,  
S reggelre kelvén megint rnegdűhülnek,  
Kárhoznak, halnak, vadakká törpülnek.

Halál-mézőkön bitófák épülnek,  
Nagy tetejükre kövér varjak ülnek,  
Unják a hullát el- s vissza-röpülnek,  
De az emberek meg nem csömörülnek.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

## ÖCSÉM

Az én öcsém mostan katona a határon,  
A szerb hegyek mentén Ferenc József bakája.  
Szívdobbanásommal mérek fel minden éjjet,  
Lámpákat gyújtok és így gondolok reája.

Ezer szurony között, szekerek éjjelében  
Az Ő szeme ragyog, kiáltó-ismerősen.  
Ki tudja merre néz, ki tudja, hol világít  
Sok százezer szem közt? - nem tudja senki, ő sem.

Öcsém, én kis öcsém a háború zajába  
Egy csókot küldök én, a lőporfüstbe: versem,  
Hogy érezd a bátyád, gondolj játékainkra,  
Ragyogj, kis hős, ragyogj és a lelked nevensen.

Emlékszel édesem a játékháborúnkra,  
Mint villogott kardunk és porzott a határdomb?  
Ugy-e ma is csattog a kard és dõng az ágyú,  
S a véres trombita ma is trara-trarát mond?

Mert téged hívlak, Kard, kisgyermek drága Kardja,  
Játékos ismerős, ragyogjon régi pengéd  
A nyári dombokon s hogy az öcsémre fordulsz,  
Ismerd meg édesen és légy hozzája gyengéd.

Jó Puska ne feledd, hogy gyermekpuska voltál  
Egykor az ő kezén s ha forgatnak a szerbek,  
Tagadd meg önmagad, ne vess barátaidra,  
Légy játékpuska csak, légy te is újra gyermek.

Ami golyó kiszáll, száz angyal fogja össze,  
Mint röpködő lepkét, kacagjon fel az élet,  
S te Isten, akiben gyermekkoromba' hittem,  
Hajolj le csöndesen és véd meg az öcsémet.

BABITS MIHÁLY  
**FIATAL KATONA**

Még élni sem érte az életet,  
egy bátor pillantást ha vetett  
s az ég, a föld mind ránevetett,  
de nem lesz birtoka semmi:  
a szépség, épség, ifjúi vér,  
tudás, tanulás, az isteni ér,  
nők biztató szeme - mind mit ér,  
ha menni kell neki, menni?

De megy szívesen, nem alkuszik,  
anyjától könnytelen bucsuzik,  
bár lelke szeretetben uszók:  
sohasem tanult gyűlölni.  
S ki gyűlölt minden gyűlöletet,  
s minden szeretetet szeretett,  
nem élhet, aminek született,  
mert ölni kell neki, ölni.

Ő nem gyűrűt gyűrűért cserélt,  
szívet cserélt, aranyat vasért,  
oly kincse volt, ami többet ért,  
mihez e föld aranya talmi:  
arany szíve, arany mosolya -  
mind értünk ingyen adja oda,  
s győzünk-e, meg sem tudja soha,  
mert halni kell neki, halni.



SOMLYÓ ZOLTÁN  
**HA ODAÉR...**

A vonatot, mely tőlem őt elvitte,  
Könnyen röptésék a kis angyalok.  
Szelíd báránnyfelhő legyen a füstje  
S világosak legyenek rajt az ablakok.  
Simán gördüljenek a kerekek,  
Ringatva vigyék azt a szelíd gyereket;  
Ne érje őt vihar, se fagy, eső, se dér-  
Ha odaér ...

A fegyverét, mely gyenge vállát nyomja,  
Az igazságos isten áldja meg!  
Ha fáradt, ülhessen le egy halomra.  
S el ne találják leselkedő fegyverek.  
A szíve, esze legyen a helyén.  
Legyen hős, bátor, vakmerő, hisz az enyém!  
S átokká ne váljon, - mit kiont - a vér -  
Ha odaér ...

Rohanjon százezer veszélyen által,  
Csak lelke legyen énhozzám közel.  
Jusson hozzá el néha a madárdal,  
s vigasztalódni tudjon könnyeivel.  
S egy békés völgyben, egy kis patak megett  
Takarják őt be résztvevő kezek,  
Ha vége lesz, ha elment ... hogyha már nem él -  
Ha odaér ...

SOMOGYVÁRI GYULA

**ANYÁM**

Öt fiad volt. S ahogy elment az első:  
mélyen lecsuklott drága, ősz fejed,  
a gyöngye lábad térdelésbe roskadt,  
egyet jajdultál s aztán szótlánul  
pergetni kezdtél egy sor gyöngyszemet ...

S a második, ahogy kötötte kardját  
és homlokára sírtad csókodat:  
Könnyed még volt s az ajkad is vonaglott.  
de a jaj-szó, az anyahördülés  
ajkadra nem jött, az belül maradt.

A harmadik - hogy búcsúcsókod kérte:  
a bús keresztet már könnyebben bírtad.  
Áldó kezéd már meg se reszketett,  
fölemelted a fejed is kicsit  
s a könnyedet a Bibliába sírtad.

Elédbe állt a negyedik egyszer  
- s látod anyám: te még erősebb voltál -  
szemedben egy - csak egy! - könny remegett  
s azon az estén órákhosszat látott  
térdelve a szűz-máriás oltár ...

Az utolsó, a legkisebbik is készült  
- mint lakzira a vőlegény, vígan -  
s akkor már nem volt könnyed sem anyám,  
igaz: fehér lett minden szál hajad,  
de emelt fővel te mondtad: menj fiam!

DUTKA ÁKOS  
**MÁJUSI ÉNEK 1915-BEN**

Soha ilyen bolond tavaszt még:  
A fák gyökere vérben ázik,  
Véres mezőkre kacag az ég, -  
S millió ág vígan virágzik.

Az élet szava perel itten,  
A szomjas, véres, vén Halállal,  
Termékeny ölü örök lsten  
Kacag a bús világon átal.

Nem halljátok, a szívem hallja,  
Virágos, szent mezőben állva,  
Hogy zúg, kacag sötét morajba  
Beethoven rezes trombitája ...

S megy a fiad, tiéd s a másé -  
Húszévesek, a szívük mind lángol.  
Soha ilyen májusparádé  
Nem telt a föld avas porából.

Ünneplő fák sugaras útján  
Húszévesek dalolva mennek,  
Ahogy Beethoven dobja dobban,  
Szépen sorjába lépegetnek.

Virágos fák közt ül az Élet  
Bőemlőjű ifjú anyja, -  
Ajkán zavartan sír az ének,  
Szeme vakultan néz a Napba.

Soha ilyen bolond tavaszt még,  
Gea szemét már vakra sírta;  
Becézett millió gyermekét  
Vígan dobálja most a sírba.

GYÓNI GÉZA  
**CSAK EGY ÉJSZAKÁRA**

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:  
A pártoskodókat, a vitézkedőket.  
Csak egy éjszakára:  
Akkor fent hirdetik, hogy - mi nem felejtünk,  
Mikor halálgép muzsikál felettünk;  
Mikor láthatatlan magja kél a ködnek  
S gyilkos ólom fecskék szanaszét röpködnek.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:  
Gerendatöréskor szálla-keresőket.  
Csak egy éjszakára:  
Mikor siketítőn bőgni kezd a gránát  
S úgy nyög a véres föld, mintha gyomrát vágnák;  
Robbanó golyónak, mikor fénye támad  
S véres vize kicsap a vén Visztulának.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:  
Az uzsora garast a fogukhoz verőket,  
Csak egy éjszakára:  
Mikor gránát-vulkán izzó közepén  
Úgy forog a férfi, mint a falevél;  
S mire földre omlik, ó, iszonyú omlás, -  
Szép piros vitézből csak fekete csontváz.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:  
A hitetleneket s az úzérkedőket.  
Csak egy éjszakára:  
Mikor a pokolnak égő torka tárul,  
S vér csurog a földön, vér csurog a fáról,  
Mikor a rongy sátor nyöszörög a szélben,  
S haló honvéd sóhajt: fiam ... feleségem ...

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:  
Hosszú csahos nyelvvel hazaszeretőket:  
Csak egy éjszakára:  
Vakító csillagnak mikor támad fénye  
Lássák meg az arcuk San-folyó tükrébe',  
Amikor magyar vért gőzölve hömpölyget,  
Hogy sírva sikoltsák: Istenem, ne többet.

Küldjétek el őket csak egy éjszakára,  
Hogy emlékezzenek az anyjuk kínjára  
Csak egy éjszakára:  
Hogy bújnának össze megrémülve, fázva,  
Hogy fetrengne mind - mind, hogy meakulpazna,  
Hogy tépné az ingét, hogy verné a mellét,  
Hogy kiálná bőgve: Krisztusom, mi kell még!?

Krisztusom mi kell még!?! Véreim, mit adjak  
Árjáért a vérnek, csak én megmaradjak!?!  
Hogy esküdne mind - mind,  
S hitetlen göggyében, akit sosem ismert,  
Hogy hívná a Krisztust, hogy hívná az Istent:  
Magyar vérem ellen, soha - soha többet!  
- Csak egy éjszakára küldjétek el őket.

REMÉNYIK SÁNDOR  
**MI ÖLTÜNK**

Nekünk már véres marad a kezünk,  
hogy öltünk, le nem mossa rólunk semmi,  
sorsunk: e súlyt is vállainkra venni  
és úgy haladni új világ felé.

Mi öltünk, karddal vagy lélekkel: mindegy,  
valakinek felszaggattuk a testét,  
rabul ejtettek tűzpirosló esték,  
és rádobtunk a máglyára valakit.

Kábultan hajlott lelkünk a tűz fölé,  
dermedten, mint egy megkövült virág,  
szuronyt szegez! rivallt a fél világ  
és nagyon halkán szólt egy hang: ne ölj!

Véres kézzel mi tán itt megfeneklünk,  
de tengerén a feldagadó vérnek  
vezetjük át, akik nyomunkban érnek, -  
aki utánunk jó, hadd legyen tiszta!

És legyen neki könnyű a halál  
és százszor megáldott legyen az élet,  
de tudja, hogy a csodált, hősi képek  
szenvedő, bús, bűnös emberarcok.

Nekünk már véres marad a kezünk,  
hogy öltünk, le nem mossa rólunk semmi,  
sorsunk: e súlyt is vállainkra venni,  
mert nagyon halkán szólt egy hang: ne ölj.

GYÓNI GÉZA  
**A BÉKE JÖN**

A béke jön, - már mehetek.  
Bajtársak, Isten veletek.  
Felhőlovam nyergelve áll -  
Ne féljeteK, ne szóljatok,  
Ott leszek én a kapunál.

Hol fenyves-árnyas zuhatag  
Medrében annyi vér szakadt:  
Kárpát kemény szikláinál,  
Tarajos, íves hegygerincén  
Felhőlovam büszkén megáll.

Ki megáldottam mentüket,  
Bajtársak, kell, hogy ott legyenek  
S köszöntsem, ha behajtanak  
Az űs Kapun, a szent Kapun,  
A diadalmas hadakat.

Kárpát véres lejtőiről  
A napsütötte dombokra föl  
Már menjenek, már menjenek,  
Kik oly soká látták sötétnek  
A véghetetlen, kék eget.

Mely annyi holt testet takar:  
Legyen végső e diadal.  
S a vérrel vont határokon  
Békés népekkel jó rokon  
S boldog legyen már a magyar!  
S vérnek ágyából mely kikél,  
Áldott legyen már a kenyér,  
És annyi mártír-sír felett  
Süssön fel édes, szent napod,  
Munka, Békesség, Szeretet!

SOMLYÓ ZOLTÁN  
**BESZÉLJÉTEK MAJD EL...**

Beszéljétek majd el az unokáknak,  
A vérhullajtó rémes zivatart,  
Mikor a párnák üresen maradtak  
S hüvelyéből kipattant a kard.  
Piros-fekete vérrel írtak törvényt,  
Az ember fia hullott, mint a légy.  
Beszéljétek el nekik, hogy mi történt.  
Anno ezerkilencszáztizennégy! ...

Beszéljétek el, hogy a pap megnémult,  
Anyák mellében a tej megapadt.  
És őszszakálú apák fiaikkal  
Találkoznak lent a föld alatt.  
És csonka törzsek ültek a nyeregben  
S a ló szaladt a hulla rét fölött ...  
Oh istenem, mi volt az emberekben  
Anno ezerkilencszáztizenöt! ...

Beszéljétek majd el az unokáknak,  
Hogy győztünk és veszítettünk eleget;  
A magyar nap már lebukóban állott  
A szilabércecs Kárpátok megett.  
Megfuttatták a székelyt, csángót, örményt -  
Pokoltűz szántá föl a falvakat ...  
Beszéljétek el nekik, hogy mi történt  
Anno ezerkilencszáztizenhat! ...

Beszéljétek majd el az unokáknak,  
Hogy megrepedt az ég, a víz s a föld.  
S mi lobogókkal díszítettük házunk,  
Lengett a piros, fehér és a zöld.  
Beszéljétek majd el, hogy évrül-évre  
Hogy szomjaztuk a béke idejét -  
S hogy mit éreztünk, mikor megjött ... végre ...  
Anno ezerkilencszáztizen ...